CZU: 811.135.1'374
821.135.1.09

Liliana BOTNARU
Institutul de Filologie Română
„Bogdan Petriceicu-Hasdeu"
(Chişinău)

VARIETATEA LEXICALĂ ÎN OPERA LUI ION CREANGĂ

Lexical variety in the litterary work of Ion Creangă

Abstract: the popular and „wise" writing style of Ion Creangă is well-defined through the lexicon: synonymous, assonance and alliterations, banal comparisons, expressions and popular, archaic or regional elements, intonation and gesture, animated rhythm of action revea led through the characters' language, phraseological expressions, proverbs wich create the panoply of the comic, various diminutive or augmentative forms of the words.
Keywords: lexical variation, orality, popular register, stylistic marks.

Rezumat: Caracterul popular şi „sfătos" al stilului crengian este bine conturat prin intermediul lexicului, prin nuanțarea sinonimică, asonanțe şi aliterații, comparații banale, expresii şi elemente de factură populară, arhaică sau regională, prin intonație şi gestică, ritm vioi al acţiunii, care parcă s-ar întrezări printre replicile personajelor antrenate în acțiune, prin expresiile frazeologice, proverbele, zicalele care completează panoplia comicului, prin diverse forme diminutivale sau augmentative ale cuvintelor.
Cuvinte-cheie: variație lexicală, oralitate, registru popular, mărci stilistice.

„Limba lui Creangă este sufletul povestitorului, în măsura în care şi acesta se aşază ca vorbitor în mijlocul ascultătorilor, şi totodată sufletul eroilor săi" (Călinescu, p. 234).

Într-adevăr, opera crengiană este deschisă multiplelor interpretări, fiind mereu interesantă atât pentru cei mici, cei care „se salută" cu sfătosul din Humuleşti încă de la grădiniță, apoi îl cunosc mai bine din manualele şcolare, din poveştile atât de bine cunoscute: „Capra cu trei iezi", „Soacra cu trei nurori", „Punguța cu doi bani", „Fata babei şi fata moşneagului", „Ursul păcălit de vulpe" etc., iar, mai târziu, din nuvelele şi „Amintirile" sale iscusit narate, cât şi pentru tot aceştia, când cresc şi îl descoperă pe Creangă mai altfel decât până atunci.

Ion Creangă scrie în varianta limbii vorbite, apelând la registrul popular; diferențele de ordin fonetic sau semantic, caracteristice zonei dialectale din care îşi trage obârşiile, se transpun cu fidelitate şi măiestrie pe hârtie, redând „atmosfera" locală printr-o multitudine de variante lexicale, de locuțiuni şi expresii populare, care abundă în coloraturi stilistice. Naratorul crengian, care în „Amintiri din copilărie" devine unul autodiegetic, utilizează un limbaj bine şlefuit, printr-o selecție a cuvintelor şi a realităților mediului rustic din care vin eroii săi, prin oralitatea şi afectivitatea de care dau dovadă aceştia.

BDD-A29172 © 2019 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:26 UTC)

Este un artizan al limbajului, care a apelat la diverse strategii de realizare a comicului în text, însă neîmpingându-l până la bufonerie, ambiguitatea, calamburul, aluzia sau echivocul fiind o parte dintre mărcile stilistice care i-au influenţat „felul de a scrie", într-o intenţie vădit artistică. Poveştile sale, atât de bine meşteşugite, sunt polarizate în jurul temelor precum: lupta dintre bine şi rău, contradicţiile dintre generaţii, diferenţele de statut social, tipicitatea morală a două lumi sau pur şi simplu activităţile ţărăneşti, rutina zilnică, căci „Creangă a însuşit arta narațiunii artistice de la povestitorul popular pe care l-a ascultat nopți întregi în vremea copilăriei și adolescenței și a reprodus procedeele generale ale limbii vorbite, ceea ce dă un pronunțat caracter de oralitate povestirii sale" (Bahnaru, p. 10). În aceeași ordine de idei, Iulian Costache (Costache, p. 15) menționează: „Ceea ce îl singularizează este stilul individual și o viziune specifică, ce nu este străină de o vocație satirică. Oralitatea stilului și umorul hâtru dau culoarea specifică a unui stil în care ambianța însăși asumă un rol consistent în contextualizare. (…) Creangă exprimă, așadar, miracolul geniului popular, izvorât din vechile mituri și simboluri, ce irigă un patrimoniu identitar românesc." De fapt, Iulian Costache identifică în stilul de a scrie crengian o dublă interpretare: „recursul la un limbaj popular, cu ingrediente de oralitate şi specificitate locală moldovenească", adică o abatere voită de la norma literară, şi recursul la vocabularul pasiv al limbii, care a fost dat uitării, care „a pierdut" unele semnificaţii primare, ieşind din uzul comunităţii lingvistice. Mai mult decât atât, Creangă reinventează acele semnificaţii, atribuind cuvintelor sensuri noi și modelând forma vocabulelor, „îmbrăcând" semnificanţii acestora în hainele pronunţiei, ale rostirii, de exemplu „nemernica drumeaţă", în *Povestea porcului*. „Dicționarul explicativ al limbii române" ne dă definiția adjectivului *nemernic*: „**1**. (Om) ticălos, infam, mârșav. ♦ (Om) de nimic, fără valoare; nevrednic, neputincios. **2**. (Pop.) (Om) vrednic de milă, sărman. **3**. (Înv.) (Om) străin, pribeag, pripăşit. Astfel, naratorul *Junimii* se referă la semnificaţia registrului popular sau arhaic al cuvântului (3), care nu este atât de frecvent utilizată astăzi.

Caracterul popular al stilului crengian este bine conturat prin intermediul lexicului, prin nuanțarea sinonimică, prin asonanțe și aliterații, prin comparații banale, la prima vedere, prin expresii și elemente de factură populară, arhaică sau regională. În continuare, vom repera unități lexicale care vin să demonstreze apartenența termenilor și expresiilor utilizate la graiul de acasă. Pentru a afla dacă fac parte din registrul popular, regional sau arhaic, le vom confrunta cu definițiile și formele date de *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)* (DEX), cât și de *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române* (DEXI): în „Soacra cu trei nurori": *pojijia* „casa bătrânească și toată pojijia ei" – reg. totalitatea bunurilor dintr-o gospodărie; *paseri* „vite și multe paseri alcătuiau gospodăria babei" – varianta populară a cuvântului „păsări"; *a privighea* „Voi privighea nurorile, le-oi pune la lucru" – variantă lexicală regională a verbului popular „a priveghea" – a sta sau a face de pază; *a orândui* „a nu orândui nimic pentru împărțeală până aproape de moartea sa" – varianta semantică învechită și populară – a decide, a fixa, a stabili; (rar) a porunci, a ordona; *a probozi* – variantă învechită, familiară, regionalism – „a mustra, a dojeni, a certa pe cineva"; *abie-abie* „abie-abie

BDD-A29172 © 2019 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:26 UTC)

putu nimeri una după placul ei” – varianta învechită, moldovenism al adverbului „abia”; *cătră* „cătră sară, baba începu să puie la cale viața nurori-sa” – variantă regională și arhaică a prep. „către”, *sară* – variantă moldovenească a substantivului „seară”; *scoboară* „Apoi se suie iute în pod și scoboară de acolo un știubei cu pene” – varianta populară a verbului „a coborî”; *chită, dimerlie* „niște chite de cânepă și vreo două dimerlii de păsat” – regionalisme moldovenești – mănunchi de flori, de frunze etc., baniță (pentru cereale); *a struji* „Când te-i sătura de strujit pene” – reg. a curăța pene, ramuri, știuleți de porumb etc. de părțile nefolositoare, smulgându-le și îndepărtându-le; *până, mâni* „până mâni dimineața să gătești fuioarele” – forma orală a prep. „până” și adv. „mâine”; *a migăi* „blajina noră migăia prin casă” – variantă lexicală a verbului „a migăli” – a lucra cu răbdare și cu minuțiozitate; *spărietă* „iese afară spărietă” – varianta populară a adj. „speriat”; a dobzăla „vă voi dobzăla eu de-acum înainte!” – reg. a bate tare pe cineva. În „Punguța cu doi bani”, verbul *a azvârli* apare în două variante de realizare „să-l *azvârle* într-un cuptior plin cu jăratic”, în discursul naratorului, și în altă variantă lexicală îl găsim ceva mai departe *a zvârli* „Ia-l de pe capul meu și-l *zvârle* în cireada boilor ș-a vacilor”, deja în discursul personajului – boierului, pentru ca mai apoi să fie preluat de narator: „Vezeteul iarăși ia cucoșul și-l *zvârle* în cireadă”; substantivul *buhai* reg. vine să substituie varianta utilizată în aceeași propoziție *boilor* „și-l zvârle în cireada *boilor* ș-a vacilor; poate vrun *buhai* înfuriat i-a veni de hac”; aceeași situație o avem și în cazul substantivului *bani* „Am să-l dau în haznaua cu *bani*: poate va înghiți la *galbeni*” – este substituit prin sinonimul *galbeni*, iar în continuare, pentru a accentua cantitatea acestora, Creangă utilizează regionalismul *bănărit*; *a găbui* „Atunci baba se duce în poiată, găbuiește găina, o apucă de coadă și o ia la bătaie” – varianta populară a verbului „a găbji”. În „Dănilă Prepeleac”, am depistat regionalismele *a tufli* „El tuflește cușma pe cap”; *treampă* „Hai să facem treampa, dă-mi carul și na-ți boii” – varianta literară fiind „trampă” – schimb în natură, troc; *a hartoi* „Apoi cu mare greu hartoiește carul într-o parte” – a da la o parte, a cârmi din drum carul; *bărbânță*, în expresia paremiologică „când e minte, nu-i ce vinde; când e brânză, nu-i *bărbânță*” – vas de lemn făcut din doage, în care se păstrează lapte și brânzeturi; *amânare*, *tumurug, costoroabă, toacă* în enumerarea „ista-i bun de *amânare*, cela de *tălpi*, ista de *grinzi*, cela de *tumurugi*, cela de *costoroabe*, ista de *toacă*”, astfel personajul Dănilă Prepeleac, ca și celelalte personaje crengiene, descendente din lumea satului tradițional și păstrătoare ale ritualurilor specifice mediului rustic, cunoaște foarte bine procesul edificării/ridicării unei case. În acest context, Zoe Dumitrescu-Bușulenga (p. 195) de asemenea face referire la vastele cunoștințe ale personajelor în meșteșugit, agricultură sau culinărie: „Știe numele bucatelor de post și de praznic și tehnica pregătirii lor, de la „bob fiert, găluște și turtă cu julfă și vărzare”, mâncate în ajunul Bobotezei, până la mâncările de la ospețe și praznice: „sarmale… plachie… alivenci… pască cu smântână și cu ouă” (*Capra cu trei iezi*) sau „un cuptior de plăcinte, câțiva pui părpăliți în frigare și prăjiți în unt, o străchinoaie cu brânză cu smântână și mămăliguță” și preparatele din porcul tăiat la Crăciun: „costițe de porc afumate, chișteși buft umplut, trandafiri usturoiați și slănină din cea subțire, făcute de casă, tăiate la un loc, fripte bine și cu mămăliguță caldă…” (*Amintiri*). Și toate sunt spuse cu o mare poftă de mâncare, care se comunică”.

BDD-A29172 © 2019 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:26 UTC)

În „Soacra cu trei nurori”, nurorile cunosc foarte bine obiceiurile înmormântării, ritualul dat fiind de asemenea descompus lexical: „începură a scoate din lada babei valuri de pânză, (...) a vorbi despre stârlici, toiag, năsălie, poduri, paraua din mâna mortului, despre găinile ori oaia de dat peste groapă, despre strigoi şi câte alte năzdrăvănii înfiorătoare”. Aşadar, eroii lui Creangă sunt nişte mesageri ai naratorului care evocă viaţa satului din secolul al XIX-lea, cu coloritul său local, rural, selecţia mijloacelor de exprimare având nu doar un temei semantic, dar şi simbolic, de descriere a epocii.

Simbioza cu folclorul este redată de asemenea prin intonaţie şi gestică, prin ritmul vioi al acţiunii, care parcă s-ar întrezări printre replicile personajelor antrenate în acţiune, după cum menţionează şi Gr. Scorpan: „Creangă are acea libertate în naraţiune provocată de toată spontaneitatea unei povestiri veşnic înnoită, în care digresiile, asociaţiile neaşteptate, dialogurile, aparent fără legătură organică cu desfăşurarea acţiunii, şi părţile de lirism creează o tehnică specială opusă celeilalte, caracteristică literaţilor de meserie. (...) De aceea pe Creangă (…) trebuie să-l auzim povestind” (p. 103).

Iar mai departe, lingvistul aminteşte de „caracterul de povestire verbală care predomină în opera crengiană”, atât în *Amintiri din copilărie*, cât şi în poveştile propriu-zise. Acest caracter de povestire verbală este sugerat de abundenţa interjecţiilor, adresărilor şi apelativelor obişnuite pentru adresarea familiară: „Fetelor hăi!”, „ştii, cole”, „apoi dar... dă!”, „Hai, fetelor”, „Ei, cum?” (în *Soacra cu trei nurori*); „Când, iaca!... ce să vadă?”, „Ei, ei! Acum scoate, lupe, ce-ai mâncat!” (în *Capra cu trei iezi*); „Na! Ori te ouă, ori du-te”, „Da’ cum nu!”, „Măi! Ia dă-te jos” (în *Punguţa cu doi bani*); „Hodorog! încolo, hodorog! pe dincolo”, „Hârţi! încolo, scârţi! încolo”, „Ei, ce veste ne mai aduci?”, „Haiti! Lipseşti dinaintea mea”, „Na-ţi, mă, bani!” (în *Dănilă Prepeleac*); „Ţibă, Hormuz, na, Bălan, nea!”, „Da’ de unde eşti tu, măi ţică?”, „D-apoi ai la ştiinţă, bade”, „Ba nu, bade Ipate”, „Ian auzi-l”, „Î... hî! da, cum nu?” (în *Povestea lui Stan Păţitul*); „Doamne, măi femeie, doamne”, „Auzi, măi!”, „ – Sărmane omule!”, „Ia-n taci, măi femeie”, „Las’, măi Ştefane şi Smărănducă” (în *Amintiri din copilărie*) etc.

Iulian Costache invocă existenţa unui „limbaj construit pe o dimensiune a oralităţii, ce mizează pe un lexic, când sfătos şi hâtru, în ton dulce moldovenesc, când ambiguu şi buruienos, creator de farse şi apt de perfidă manipulare, plin de ziceri cu pigment biblic sau iz ezoteric, ori stranietăţi lingvistice dintr-un tezaur autohton imemorial (...)” (Costache, p. 20). În acest sens, limbajul are un rol decisiv în „gâdilarea” simţului umoristic al cititorului, opera crengiană venind ca o împletire de paradoxuri şi ambiguităţi, de jocuri de cuvinte, succesiuni de sensuri contrare care sporesc comicul situaţiilor şi jovialitatea naraţiunii: „dă la deal, dă la vale”, „de voie, de nevoie”, „tăceţi, gura să vă meargă; că nu-i bună pacea, şi mi-e dragă gâlceava”, „dă încolo, dă pe dincolo”, „nici laie, nici bălaie” (*Soacra cu trei nurori*); „ori să spun, ori să nu mai spun”, „nici mai bine, nici mai rău” (*Capra cu trei iezi*), „bună, ne-bună”, „dur la deal, dur la vale, unul mai dă, altul mai lasă” (*Dănilă Prepeleac*), „Fugi de-acolo, vină-ncoace, şezi binişor şi nu-mi da pace” (*Harap Alb*),„Na-ţi-o bună, că ţi-am frânt-o” (*Amintiri*).

BDD-A29172 © 2019 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:26 UTC)

Narațiunea lui Creangă, presărată adesea cu dialoguri, capătă dinamism și oralitate și prin expresiile frazeologice, proverbele, zicalele care completează panoplia comicului, pendulând între ilarul și ludicul situației și înțelepciunea țărănească: „Sunt cinci degete la o mână și nu samănă toate unul cu altul", „Păreții au urechi și fereștile ochi", „a ajuns coada să fie cap", „Fuga-i rușinoasă, da-i sănătoasă!", „Îl mânca spinarea", „Că toată paserea pe limba ei piere", „Că până la Dumnezeu, sfinții îți ieu sufletul" (*Capra cu trei iezi*); „Tot un bou ș-o belea", „La vale cu propele și la deal cu opintele", „C-am scăpat de dracul și am dat peste tată-său", „Nevoia învață pe cărăuș", „S-a dus pe urlați" (*Dănilă Prepeleac*); „Dar purici mulți nu făcea el într-un loc", „Geasta cu trepădatele, că nu-s departe satele" (*Popa Duhu*); „Avea gâdilici la limbă", „Dacă n-ai carte, n-ai parte", „Vă suntem dragi ca sarea în ochi" (*Ioan Roată și Vodă-Cuza*); „De plăcinte râde gura, de vărzare, și mai tare", „tot îs mai aproape dinții decât părinții, „Lucrul rău nu piere cu una cu două", „S-o luăm de-a chioara", „Ce ți-i scris în frunte ți-i pus" (*Amintiri din copilărie*) etc.

În același sens, nu putem trece cu vederea catena de eufemisme pe care Ion Creangă le alipește atât de iscusit contextului, într-o perfectă armonie stilistică. Dacă e să apelăm la o definiție a eufemismului, vedem că acesta este „o figură de gândire care constă în atenuarea, prin substituire sau perifrază, a unei exprimări brutale, jignitoare sau triviale (deci prin evitarea termenului propriu)" (Panaitescu, p. 60), însă la naratorul humuleștean eufemismele par a fi mai degrabă o alegere conștientă, care vin nu să atenueze, ci să reliefeze semnificația urmărită, condimentând narațiunea și așa plină de haz și comedie. De aici și dubla interpretare a lui Creangă: să vezi ce e scris sau „să dezghioci" fiecare interpretare semantică a unității sau sintagmei lexicale, cum menționa și M. Sadoveanu: Creangă este „divers în cititori", căci fiecare dintre aceștia vede în opera autorului „noutăți și rezonanțe în legătură cu propriul său suflet" (Sadoveanu, p. 17). În contextul aspectului discutat, am reperat câteva exemple:

„(…) avea trei feciori nalți ca niște brazi și tari de virtute, dar *slabi de minte*" pentru „proști"; „*tremura după ban*" pentru „zgârcită"; „*ielele* i-*au luat gura și picioarele*" pentru „s-a îmbolnăvit" (în cazul dat *ielele* ar substitui chiar „nurorile", însă fiii babei, fiind „slabi de minte" după cum am menționat, nu au priceput adevărul), „are de gând *să ne lese sănătate*" pentru „să moară" (în *Soacra cu trei nurori*); „(…) vină-ncoa-ce la nănășelul, *să te pupe* el!" pentru „înfulece"; „Cum, vezi, *i-a umplut de spărieți*!" pentru „i-a mâncat"; „odată *avem să mergem* cu toții *acolo*" pentru „a muri" (în *Capra cu trei iezi*); „(…) era leneș, *nechitit la minte* și *nechibzuit la trebi*" pentru „lipsit de judecată"/ „nesăbuit" și „imprudent"/ „căscat", „nevasta (…) celui bogat era *pestriță la mațe*" pentru „răutăcios", „știu încaltea că bine l-*am boit*" pentru „păcălit", „iar copiii și nevasta *să*-i *las în știrea Celui-de-Sus*" pentru „să-i părăsesc"/ „să-i abandonez", *împăratul iadului*, *căpitenia dracilor*, *Sarsailă* pentru „diavol"/ „drac" (în *Dănilă Prepeleac*); „*de gură și mai mare*" pentru „palavragiu"/ „certăreț", „Odată era o *floare*, numită *ruşinea fetelor*, foarte răspândită în țară la noi; dar de când au luat „mârșavele de modă" locul gospodinelor române, această floare a început a dispare din grădinile și țarinile noastre" – fraza dată este în totalitate un eufemism care atenuează insinuările erotice/sexuale

BDD-A29172 © 2019 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:26 UTC)

ale problemei abordate de personajul crengian Popa Duhu, *aghiazmă rusască* pentru „rachiu” (în *Popa Duhu*); *blagoslovenia lui Nicolai* pentru „pedeapsa cu biciuirea”, „mai *avea* şi *darul suptului*” pentru „era alcoolic”, „Când s-a face mai mărişor, are să înceapă *a*-i *mirosi a catrinţă*” pentru „a începe să se intereseze de femei” (în *Amintiri din copilărie*).

Pe lângă mijloacele lexicale enumerate anterior, varietatea lexicală mai este realizată prin diverse forme diminutivale sau augmentative ale cuvintelor: „îl mânca spinarea, *sărăcuţul*!”, „Hai la treabă, *cumătriţă*”, „ – Ia poftim, cumătre, zise ea luând *scăuieşul*” (în *Capra cu trei iezi*), „Bieţii *boişorii* mei s-au dus pe gura lupului”, „*sprinţăroi* copil mai ai”, „să te duci, *duluţă*”, „Moş *Ursilă*” (*Dănilă Prepeleac*); „Îţi samănă ţie, ruptă *bucăţică*!”, „îi cam colbăit, *mititelul*!”, „şi cum s-a depărtat *băboiul* de acolo”, „Despre ziuă, *Tălpoiul* a venit posomorâtă”, adică bătrâna vrăjitoare (în Povestea porcului), „umblaţi cu *şurubele*”, „cum să deie *vitişoarele* mele măcar de-un pas pe moşia boierească (…) astăzi împuşcă-i porcii (…) poimâine, *căişorii*” (în *Ioan Roată şi Vodă-Cuza*); „Gerilă suflă de trei ori cu *buzişoarele* sale cele iscusite” (în *Harap-Alb*) etc. sau forme surprinzătoare de cuvinte şi expresii: „şi-mi făcea cu măseaua” (*Capra cu trei iezi*), „Ş-apoi ce este mai gingaş decât ochiul?” (*Dănilă Prepeleac*); „sprintenă ca o copilă” cu referire la baba de 90 de ani din *Povestea porcului*, „a spart o fereastră de bărdăhan”; „spuneţi verde, moldoveneşte”, „bonjuriştii, duelgii, pantalonari”, „Cine se scoală mai de dimineaţă, acela e mai mare în sat la ei”, „stau vitele cu dinţii la stele” (*Ioan Roată şi Vodă-Cuza*); „pentru durerile cuvioaselor muşte”, „înaintat în învăţătură până la genunchiul broaştei”, „îmi crăpa măseaua-n gură când vedeam că nu mai vine”, „blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vânătăi”, „doar ai trecut de bucheludeazla şi bucheriţazdra”, „Logofete, brânză-n cui, lapte acru-n călămări, chiu şi vai prin buzunări!”, „să fie cineva de tot bou, încă nu este bine”, „He, he! Bine ai venit, nepurcele!”, „Dumnezeu sa-l iepure”, „cinstita de holeră”, „vindecaţi taftă”, „furluase”, „Tunsul felugunsul” etc. (Amintiri din copilărie)

În concluzie, lexicul lui Ion Creangă, deşi e foarte colorat stilistic, nu constituie un sistem diferit de cel al limbii literare, ci mai curând formează un sistem de variante fonetice, lexicale și/sau semantice. În pofida tuturor mărcilor oralității, spontaneității și expresivității, a multitudinii de expresii frazeologice, locuțiuni populare, proverbe și zicători, de unități lexicale sau „ghiduşii” stilistice, vocabularul de bază al operei crengiene este cel al limbii române literare, or, autorul cunoştea foarte bine limba literară, însă a scris intenționat anume astfel, simulând necunoașterea și conturându-se în condiția de țăran simplu, provocând umorul și buna dispoziție prin stilul său ironic, prin echivoc și ambiguitate, prin unele cuvinte și expresii inventate chiar de sine, prin capacitatea de a se contopi cu personajele sale, de a le simți atât de bine și de a le încadra atât de reușit în realitatea spațiului rustic a satului moldovenesc și a timpului epocii. Autorul potențează redarea aptitudinii limbii de a varia, alterând, după cum am prezentat și mai sus, variantele literare ale cuvintelor cu cele populare/dialectale, desenând viața satului, cu bune și rele, gustul dulce-amărui sau savoarea copilăriei (în *Amintiri din copilărie*) și, uneori, metehnele caracterului uman, prostia omenească.

BDD-A29172 © 2019 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:26 UTC)

De fapt, la Creangă, lexicul reprezintă fie variante ale graiului moldovenesc, fie ale limbii literare, astfel, o parte a acestuia demonstrează prezența variabilității lexicale, sub raport de vocabular stilistic sau registru de manifestare. Scriitorul, cu bună știință, preia limba poporului, limba vorbită şi o pune în valoare prin diversitatea și variația lexicală, prin utilizarea cuvintelor din fondul principal lexical, însă completat prin arhaisme, regionalisme sau cuvinte din registrul popular, făcând din ea „haina", natura personajelor sale, care sunt diversele fețe ale naratorului, antrenate să „joace" roluri complexe și situații hazlii ale vieții satului românesc din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Referințe bibliografice:

1. CĂLINESCU, George. *Viața și opera lui Ion Creangă*. Chișinău: Litera, 1998, p. 234. ISBN 9975-74-029-3

2. BAHNARU, Vasile. *Limba prozei lui Spiridon Vangheli. Caracteristici funcțional-stilistice*. În: *Philologia* LV, p. 10. [Accesat 25.04.2018] Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Limba%20poeziei%20lui%20Spiridon%20Vangheli_caracteristici%20functional%20stilistice.pdf

3. COSTACHE, I. Introducere. În: DUMITRESCU-BUŞULENGA, Zoe. *Ion Creangă*. Putna: Editura Nicodim Caligraful, 2017, p. 15. ISBN 978-606-93481-9-2

4. *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită). Disponibil: https://dexonline.ro/

5. DIMA, Eugenia. COBET, Doina ș.a. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române* (DEXI). Chișinău: Editura Gunivas, Editura Arc, 2007, 2312 p.

6. DUMITRESCU-BUŞULEANCA, Zoe. *Ion Creangă*. Putna: Editura Nicodim Caligraful, 2017, p. 195. ISBN 978-606-93481-9-2

7. SCORPAN, Grigore. Limba lui Creangă. Note lingvistice. În: *Buletinul Institutului de Filologie Română* „Alexandru Philippide", 1934, Nr. 1, p. 103. [Accesat 27.04.2018] Disponibil: http://www.moldavica.bnrm.md/biblielmo?e=d-01000-00---off-0periodice--00-1----0-10-0---0---0direct-10-DC--4-------0-1l--11-ro-50---20-about-Buletinul+Institutului--00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&cl=search&d=JD2919.113

8. PANAITESCU, Vasile. *Terminologie poetică și retorică*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 1994, p. 60.

9. SADOVEANU, Mihail apud CORBU, Haralambie. Natura ca element artistic structural în opera lui Ion Creangă. În: *Philologia* LIV, ianuarie-aprilie 2012, p. 17. [Accesat 26.04.2018] Disponibil:https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Natura%20ca%20element%20artistic%20structural%20in%20opera%20lui%20Ion%20Creanga.pdf

BDD-A29172 © 2019 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:26 UTC)